

Latina tieteen kielenä

Anto Leikola, oppihistorian emeritusprofessori, Helsingin yliopisto

Koko keskiajan oli länsimaissa vallitsevan sivistyksen kielenä latina, roomalaisajan suoranaisena perintönä. Se oli kirkon kieli ja myös 1100-luvulta lähtien syntyneiden yliopistojen ja niissä harjoitettujen tieteiden kieli. Muutosta alkoi tapahtua vasta 1500-luvulla, jolloin protestanttisissa maissa käännettiin Raamattua kansalliskielille, mutta esimerkiksi lääkärikirjoja, eläinkirjoja ja yrttikirjoja ilmestyi myös ”uusilla” kielillä. Seuraavalla vuosisadalla latinan asema heikkeni, paljolti käytäntöön suuntautuneiden tiedeseurojen ja tiedeakatemioiden ansiosta. Luonnontieteen suurista uudistajista Galilei ja Redi julkaisivat tärkeimmät kirjansa italiaksi, Francis Bacon ja Robert Hooke englanniksi, Descartes ja Réaumur ranskaksi; useimmiten ne myös käännettiin latinaksi. Latina säilyi pisimmin Saksassa ja Pohjoismaissa. Ruotsissa (ja Suomessa) annettiin 1700-luvun puolivälissä lupa julkaista käytäntöön ja talouteen suuntautuvia väitöskirjoja ruotsiksi, mutta vielä 1800-luvun alussa juristi Mathias Calonius piti Turussa luentonsa latinaksi. Lääketieteessä sekä kasvi- ja eläintieteessä latina on eräin kohdin säilynyt meidän päiviimme asti.